

Abonamentul:

Pentru monarhie.
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor. $\frac{1}{4}$ an. 8 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oră 12 fl., a treia
oră 10 fl.

Tot ce privesc fóia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.**Anul XIII.****Blaș 14 Martie 1903.****Numărul 10.****A D R E M.****III.**

Biserica noastră gr. cat. a fost și este anteluptătórea deșteptării la o vieță nouă a neamului românesc. Fii ieșiți din sinul ei au tresărit mai întâi de o nespasă mângăiere și bucurie, aflând originea acestui popor sculptată în púrea trăitórele petri ale vechilor imperatori romani. Ei au clădit din întunerecul vremilor, de mult apuse, o istorie națională românească, ei au pipăit pulsul mult încercatului neam român și s'au convins, că în vinele lui curge un sânge sănătos, dătător de vieță, ei s'au convins, că forța, ce zace în sinul acestui neam, póte ieși la ivelă și póte face minuni pe calea progresului. Ca să smulgă din orbia-i sufletescă neamul s'au luptat o luptă de titani, luptă pe care abia noi o știm apreția. Nume ca Atanasiu, Inocențiu Clain, Petru Paul Aron, apoi nemuritorii istorici Șincai, Petru Maior etc. pentru noi trebuie să fie sfinte. În urma sfortărilor supraomenești ale acestora și ale altor asemenea lor, din massa română nebăgată în samă de nimeni pe acele timpuri, a resărit ca din pământ un popor nou pe arena bisericescă și politică, poporul român. Noi, cei cari sub aripile bisericii și școlii române ne-am născut, nu vom înțelege nici odată greutatea celor, cari au fondat aceste două așezăminte.

Dar azi după legile și așezămintele patriei noastre scumpe, avem și noi drept să fim ceva, și acest ceva este de o valóre cu atât mai mare, cu cât se va sci mai mult pune pe sine în evidență. Este o mare amăgire pentru noi, ca în tot de una să căutăm vina afară de noi, cercând a o pune în spatele altora. În cadrul legilor patriei noastre comune putem să ne desvoltăm și să înaintăm fórt departe, mai ales pe terenul bisericesc. Căci se vorbim la drept, cine va puté să ne împedec, a ne îngriji de bisericile noastre, de așezăminte culturale pe sama noastră, a preoților și a poporului nostru? Și dacă chiar s'ar amesteca cineva, au nu avem noi deschisă calea ca să ciontăm pofta agresorilor nechemați? Dar réul cel mai mare, nu afară de noi, ci în noi însine este. Și asta trebuie să o mărturisim, nu din alt motiv, ci pur și simplu,

ca să scim da cuiului în cap. Să fim sinceri! Cum vom puté noi aștepta, ba chiar, cum de regulă se face, pretinde ca mai marii nostri bisericesci să fie față de noi cu considerarea cea mai mare, când noi însine față de propriul nostru bine sintem la extrem de slăbănogi și nepăsători?

Vrënd nevrënd, trebuie să aduc iar înainte restanțele de la fondurile de pensiune. Pentru numele lui Dumnezeu, cum se póte cineva considera ca om cult și în regulă de corectitate, când în chiar propriul său interes, este un indolent de cel mai greú calibru? Dar serăcia unde remâne, vor întreba mulți? Pretextul acesta este vechiu și pe cât de vechiu pe atât și de tocit. Acesta e un pretext de nimic! Căci se vorbim ce este, să fim sinceri. Care membru al clerului a tras din gura fiilor săi pânea, ca într'un an să facă, fie chiar și maximalul taxei la fondul de pensiune, adecă 16 coróne? Său care preot a lăsat, pentru ca să-și pótă plăti taxa din vorbă, pe fii săi să umble desculți? Dar óre se nu fie păcat, ca după mórtea preotului însuși, fii lui să bată ușile și să cêră pensiune din banii la cari tatăl lor n'a contribuit? Preoți cu taxe în restanță de ani de zile, sint nenumărați, n-am pomenit înse orfanii, cari să fi remas în așteptare sau să nu primescă ajutorul. Deci unde este aici consecvență! Or și aici pórtă alții vina? Vina o pórtă acei preoți, cari remân în restanță, și să nu fie cu supărare, nu acésta este ținta acestor rinduri ca cineva să se supere, ci ca să se corégă, cunosc frați preoți, cari nu se sfiesc a-și acăța la grumazi lanț de aur și taxele curente și le lasă în restanță cu anii. . .

De bună sémă, că venerabilii archireii, cari sint conducătorii nostri, numai bucura nu vor avé pentru ce, când vèd că au sub mâna sa asemenea ostași. Între asemenea împrejurări stagnarea și regresul va ocupa terenul spre cea mai mare pagubă, nu numai a noastră, ci a întreg neamului nostru. Căci nu se isprăvesce lumea cu noi și cu mórtea noastră, ci alții vor urma, cari așa fiind lucrul, nu prea vor afla motive a se bucura, că sint descendenții nostri.

Tóte națiunile au recunoscut importanța unirei forțelor spre ajungerea

unui scop comun. Veacul trecut și veacul în care am intrat, ne dau dovezi de adevérate minuni produse cu puteri unite. Nemo sibi satis. Adevérul acesta este sfint, totă lumea îl recunóce, numai noi preoții pare că ne mai îndoim în trăinicia lui. Nime nu are scris pe frunte anii vieții sale, și nici aceea că chiar până la mórte va fi apt de muncă, prin care se agonisesc cele de lipsă pentru sine și pentru ai săi. Prea bine au sciut acest lucru cei, cari durere de inimă au avut pentru sórtea noastră și au întemeiat fondurile din vorbă. Sint unii preoți și din nenorocire cei mai mulți, cari importanța lor nu o recunosc și pentru aceea se cred îndreptățiți a fi nepăsători și remân în restanță. Sint iarăși alții, cari pentru îmbunătățirea sortii propun lucruri nóue. Óre nu este cu mult mai bine a merge pe calea cea din mijloc, care este cea de aur în tot de una? Să aducem de o cam dată în perfectă ordine fondul de pensiune. Cei cari înțelegem importanța lucrului, prin acțiune prudentă să îndemnăm și persvadăm pe cei neglijenți a recunóce și ei ceea ce totă lumea a recunoscut, că prin unire la putere! Sórtea familiilor noastre este mult mai bine asigurată prin fondul de pensiune comun, care cu cât va fi mai mare și mărirea lui de la noi depinde, cu atât și favorul ce va puté acorda neputincioșilor, orfanilor și veduvelor va fi mai mare, de cât dacă preotul a putut cu 3—4 jugere de pământ mai mult lăsa ca moștenire alor săi. Ba fondul din vorbă este chiar o asiguratie pe vieță, capitalul căreia este incredințat spre chivernisare celor mai abile mâni, Consistórelor noastre, cari mai multă durere au de fii nostri, de cât or și care altă bancă străină, Cine să nu se plece înaintea acestui adevér?

A ne sfărma capul cu asemenea lucruri acum, când biserica noastră a intrat în veacul al treilea de laboriósă muncă, este cu adevérat o temă, care nu ne prea face onóre, dar chiar pentru aceea, ea nu mai póte suferi amânare. Acésta și alte asemenea acesteia ar trebui să fie chestiuni, de care nimeni să nu se împedec acum, contra cărora nimeni să nu se mai plângă, dacă vrem ca vrednici să fim, de cei ce au premers nóuă. Dar prea târziu nu este, ca să ne îndreptăm! Voință și voință de

Prohodul Domnului Nostru Isus Christos saú Urmarea Mánecatului din sfinta și marea Sâmbătă. Costă 30 fileri plus 10 fileri porto postal.

fer ne trebuie și vom vedea că bine va fi la urmă.

Îndrept aceste cuvinte acelor frați iubiți cari m'au înțeles. Sînt prea convinși că în fie care tract protopopesc se vor afla cel puțin 3 preoți, cari știu să aprezieze ceea ce s'a spus.

Las că lucrul cel mai de căpetenie revine oficiilor protopopesci, cari au avut și au, har domnului, atâtea mijloce la îndemână, ca pe cei renitenți să-i aducă la ordine. Căci bunătatea este încă numai până la un loc, mai departe se preface în slăbiciune. Au pôte să fie bunătate salvarea neglijenției din an în an, spre desastrul bunului comun. Se aducem pe tapet cu tact dar energic, în conferențele protopopesci ce sînt în ajun, depurarea restanțelor și asta să ne fie încă o parolă a anului curent 1903.

Bârseanul.

O datorință neîmplinită.

Vesel lucește soarele. Razele lui nu mai pase învăltoarea albă de năun. A muiat'o. A spart'o, cu căldura lui a făcut, să dispară. Ce a murit strîns de învăltoare, muiat acum de lacrimile ucigașului său, putrezesce. Dar nu fără folos. Putrezesce, pentru ca în locul acela să prindă rădăcini o nouă viață, care să alunge griji, să ușureze poveri și desvoltându-se, să fericască cu rōdele sale.

Grădinarul merge în grădina sa. Privește jalnic mormîntul săpat de greul ger. Dar nădăjdulose, că în grădina iar va fi viață. Și în nădejdea nutrită de credință, cu iubire și veselie să apucă de lucru: curătesce, sapă. Nu-i pasă de revolta pă-

mintului, ce se manifestă în murmurul de lângă sapa sa. Să opintesce, își indolesce puterile și asudă, când vede, că pămîntul i-se opune mai strajnic. N'are milă, vedînd lacrimile, ce curg din pom, tîlînd cu cuțitul. Tōte le face cu calcul. Și venitorul dovedesce, că nu s'a înșelat în nădejdiile sale și calculul nu i-a fost greșit. Se bucură atunci, că în grădina lui e viață, feliurite frumșei și multe rōde.

Preoții încă avem fie care câte o grădină. E grădina sufletelor incredințate nouă. Și deosebit acum, în timpul pocăinții. În timpul lacrimilor, datorința avem. să ieșim în grădina noastră. Să curățim inimă, să scurmăm, să rumpem și să vindecăm... cu lacrimi.

Mergem. Dar ce vedem? Mult întunec și iei cōlea câte o rază de lumină. Haine de jale și rar haine de sērbătōre. Vedem putrezine și numai rar ne dau ochii de câte un pom plin de viață și încărcat de fructe. Nu ne delecteză concertul pasērilor și parfumul florilor. ci un sgomot înfiorător și un miros neplăcut ni se ofere pretutindenea: În locul credinții vii și raționale, rēcēlă și superstițiunii. În locul cāntecelor de laudă și mărire lui Dumnezeu — injurături, ca un torent plin de gunoii curg din gurile bătrānilor, tinerilor, și copiilor, bărbāților și femeilor, învățăților și neînvēțăților și implu casele, străzile, curțile, se aud în cāmpuri și chiar și pe lângă locurile sfințite. În dumineci și sērbători aflăm poporul în crîșme și la lucruri servile. În loc de a cerceta biserica și a se cugeta la suflet. Vedem băleți neascultători, cari batjocoresc, bat și chiarucid pe părinții lor. Vedem omeni fără nici o stimă și considerațiune față de mai mari, și mai mari cari nu se cugetă de cāt la aceea, cum se exploateze în favorul lor forțe-

le, averea și, dacă e lipsă, onōrea subalternilor. Vedem atâtea ucideri și sinucideri. Vedem pe cari trātesc în cāsătorie creștinească pe o formă pretinși cu aceea, cari trātesc în concubināt. Vedem, că averile sînt cu mult mai prețuite, ca virtuțile morali, pentru ce mulți se nisulesc pe ori ce cale, să aibă avere, știind bine, că și averea acurată cu furt și înșelățiune mai mult îl va ridica de cāt mil de virtuți. Vedem, cum sfințenia jurămîntului e nesocotită. Vedem marele număr a hoților de cinste și multimea celor, cari ascultă, vedînd și aprobānd, calumniile lor. Vedem, cum e declarat de nebun acela, care își jertfesce pentru binele de obște timp, avere, poziție și chiar și viață. . . Multe, multe vedem. Dar ce facem? Mulți ne îngrozim, de ce vedem și ne simțind în noi destulă putere, ori mai bine zis nefind simțimintul datorinței destul de desvoltat ne închidem ochii și părăsim grădina, vāletāndu-ne, că mort avem și nu-l mai putem învia.

Priveliscea acēsta atāt de posomorită și tristă, cred, că nu e pretutindenea, dar știu, că în multe locuri se oferă azi, unde ieri nu era, Spiritul timpului modern, care e ca și o babă, ce-și feștesce fața sbārcită și-și vātirēzā hainele, pentru ca să deie formă unui trup diform și amărit, întru atāt ue-a copleșit pre unii, încāt voim să scim tot, dar nu voim, să scim de mijlocele și ținta noastră: ne-am pierdut din vedere misiunea, care e să cultivăm, creștem, mângālem și fericim. Să sādīm în inimă și încă de cānd e tineră, să nu lāsăm, ca în ea să se producă vermi și buruieni, căci dōr e mai mult un suflet de cāt un pom. În jurul cārnia plivim, sāpām, pe care l-l curățim și cercām tōte, ca să crească oblu, dacă vrem, să avem un pom frumos. În-

FEUILLETON.

PAPA LEO XIII.

(Continuare și fine.)

Mărgini-mē-voiu deci ca în trāsăturile generale să vē pun înaintea ochilor viața cea bogată în fapte și în învățăturii a părintelului creștinătății, ca vedîndu-o, să puteți judeca dacă e just entuziasmul, de care anii de a rēndul au fost și sînt cuprinse inimile nu zic ale catolicilor ci ale lumii întregi.

Ca unul, carele căpătase de la Domnul să fie păstorul bisericii, papa Leo se îngrijesce de lățirea împărăției lui Dumnezeu de pe pămînt. Intemeiază două patriarhii una în Alexandria de ritul copht. și alta în India de ritul latin. Înființeză 13 metropolii nouă, 20 de episcopii le ridică la rangul de arhiepiscopii. Crează 140 de episcopii nouă, două abații! Institue pentru misiuni 5 delegațiuni apostolice, 50 de vicariate apostolice, transformeză în vicariate 14 prefecturi apostolice și de acestea intemeiază 35. În total 252 de titule nouă.

Restabilește ierarchia catolică în 1878 în Scoția; în 1881 între Bulgari și între Ruteni. În același an o restaurēzā în Bosnia și Herțegovina, și în 1891 în Iaponia.

Înceie concordate cu Portugalia și cu Muntenegru în 1866, cu Columbia în 1888.

Sub el s'au înființat legațiunea prusiană de pe lângă Vatican în 1882, cea Rusescă

în 1895. Sub el s'au trimis plenipotențiarul englez în 1888 și 1890, și cel din Statele-unite în 1902.

Și pe cānd purta grije de biserica universală, nu și-a uitat nici de prosperarea bisericilor particulare și în special a celor orientale. El a intemeiat în cetatea eternă colegiul Rutean. Colegiul Greco-Melchit. Seminarul Copht. colegiul Armean, și colegiul pentru Maroniții din Muntele-Libanului Lui își datoresc originea.

Lățind împărăția lui Dumnezeu pe pămînt, înmulțesce și sfinții din ceriū. Ridică la onōrea altarelor 15 flori din grădina lui Christos, canonizāndu-le, adecă decretāndu-i de sfinți, și pe 110 beatificāndu-i (La Civiltă Cattolica nr. din 21 Febr. 1903.)

În ostenelele Sale de Cap vedut al bisericii Sfinția Sa și-a adus aminte și de aceea, că e învățătorul tuturor creștinilor. De aceea prin Enciclica: *Aeterni patris* din 4 August 1879, socotind sistemele perverse filosofice, cari azi bāntue omenimea, recomāndă studiarea operelor filosofice a Sui Toma de Aquino. Prin enciclica *Arcanum* din 10 Februar 1880 propune învățatura creștină despre cāsătorie. Prin *Providentissimus deus* din 18 Nov. 1893 promovēzā studiul biblie. Și pentru ca cu atāt mai mare să fie sporiul și mai puternică resistanța în contra tuturor atacurilor îndreptate în contra descoperirii divine cu 1 Februarie a. c. institue o comisiune permanentă pentru studiul biblic, constatātōre din celebritățile biblicilor acuratiți din intrēgā lumea catolică în număr de 40.

În mai multe enciclice dă direcțiune seminarilor. Atari sînt enciclicile: *ad*

extrema Orientis oras din 24 Iuniū 1893 cātă episcopii Indiilor. *Charitatis providentiaeque Nostrae* din 19 Martie 1894 cātă episcopii Poloni. *Affari vos* din 8 Dec. 1897 cātă episcopii din Canada.

Dar el nu e numai Păstorul și învățătorul catolicilor, ci El e vicariul lui Isus Christos pe pămînt. Ca atare e părintele omenimei. De acea vedînd atâtea oi de ale lui Christos rātācind afară de staul, inima lui părintescă se întristēzā, și în 20 Iuniū 1894 i-și deschide glasul. Prin enciclica *Praeclara* socotind, că nu o să mai aibă zile multe „*imitēzā pe cum însuși zice, pilda rēscumpērătorului și învățătorului nostru Isus Christos, care atunci cānd era să se reîntōrcā la ceriuri s'a rugat de părintele său ceresc, ca învățăceii și următorii lui atāt cu mintea cāt și cu voința să fie una: „Rogu-mē ca toți să fie una, pe cum Tu părinte întru mine și eu întru Tine, ca și ei întru noi una să fie.“ (Ioan 17, 21.) De aceea invitā pe toți la unitatea credinței dumnezeesce și în special pe disidenții Orientali și pe Protestanți.“ (Encicla. *Praeclara* pag. 4—5.) Același interes față de mātuirea deapropelui, și sceerși iubire și compătimire pentru cei rātāciți o vedesce și în Enciclica: *Satis cognitum* din 29 Iuniū 1896.*

Interesul lui se estinde și la popōrele din centrul Africei „*cari cu zecile de mii fără considerare la sece și la etate sînt răpiți în fie care an, și cari legāndu-se în fieră și maltractāndu-se sînt duși în strănătate, unde se pun de vîndare și se vînd, ca dobitōcele.“ (Enciclica *Catholicae Ecclesiae* din 20 Nov. 1890 pag. 2.) De aceea inima lui părintescă, nu pōte suferi atāta nelegiuire. Trimete misionari în centrul Africei, ca eu*

prejurările, în care s'a născut Fiul lui Dumnezeu, și totă viața și învățătura lui ne arată, că ori ce mărire și soliditate are să se întâmple din jos și viața popoarelor ne este mărturie, că mai mult preț are cel ce face o colibă, de cât cel care zidesc mii de castele între norii cerului.

Și aici nu-și împlinesc unii datorința.

Sciți din experiență, că sînt mulți preoți, care nu catechisază tinerimea și n'o mărturisesc. Ce păcate au tinerii? zice ei. Au atâtea și poate mai mari de cât bătrânii. Această o scie fie cine, care și-a împlinit datorința și privitor la mărturisirea tinerimei. Și cât de mult poate face un confesar pentru viața religioasă-morală a tinerilor în scaunul mărturisirii! Câte învățături și ce influință poate să exercite asupra mienților adunați în jurul Preasfintului Trup și Sânge a Domnului! Câtă credință câtă dragoste și nădejde să sălășluiesc în aceia, care cu frică se apropie, să primescă sfînta Eucharistia, când preotul le vorbește despre această sfîntă Taină în momentul, când se împărtășesc! — Ei să vor mărturisi și după aceea. Să vor mărturisi în totă viața lor și biserica va avea fi sănătoși la suflet și la trup.

Nu să satisfacă acestei datorințe poate pe motivul, că neîmplinirea ei nu trage după sine nici un rău. Și de fapt un preot, care n'a chivernisit conștientos averea bisericii, fie aceea cât de neînsemnată, e pedepsit. Ca să fi fost pedepsit înseamnă cineva, pentru că n'a catechisat și n'a mărturisit tinerimea — nu știu cas. Deși n'ar trebui să pierdem din vedere, că să ține mai mult de misiunea preotului această, de cât manipularea de averi. Apostolii n'au manipulat averi!

N'ar strica, dacă la clasificările prunilor de școlă ar mai fi o rubrică după

pomărit și stupărit, în care să se noteze, că cine a catechisat și că mărturisit au fost băteii ori nu. Că conținutul rubricii corespunde adevărului, protopopul să poată informa ușor. Și atunci d'or am împlini cu toți această sfîntă și momentosă datorință.

Minimus.

Îubileul Sfinții Sale Pontificalui.

Budapesta la 9/III 1903.

Finis coronat opus, putem zice și noi despre serbările îubilare, care au decurs aici în Pesta. Ultimele societăți, care au serbat îubileul papal au fost cea a sfîntului Ștefan, și cea a sfîntului Emeric, care ambele au avut ședințe festive în 3 a. l. e. ziua încoronării.

Ședința de la Sfîntul Ștefan a fost de tot strălucită. A fost de față Eminența Sa Primatele, arhiepiscopul Császka, episcopii Csáky, Szmrecsányi, Fireczák, Kohl, ministrul Wlassics și alți mulți conți, baroni, notabilități. Vorbirea de deschidere a ținut-o primatele. A vorbit cam următoarele: azi îubilează totă lumea catolică, ba chiar și străinii, căci papa e unul dintre omeni, care iubesc mai tare omenimea. El a căutat să vindece ranele și durerile societății, el a arătat științei drumul, pe care trebuie să meargă dacă vrea să ajungă la un rezultat sigur.

Contele Iosif Mailath vorbește despre Leo XIII. și societatea. Cu capătul veacului al 18 societatea proclamă trei principii: libertate, egalitate și frățietate, și cu acestea se pune în dușmănie cu biserica. Dar această n'are nici o influință asupra bisericii, asupra capului ei. Leo XIII. e acela, care arată,

că el e păstorul omenimei, care o iubesc cu adevărat, de aceea să ocupă mult cu problemele sociale. El e un adevărat bărbat de stat, care îndrăznește să se ocupe cu chestiile, care pun în mișcare societatea de azi. De aceea pune pond mare pe mișcările sociale, fiind el cel dintâi socialist creștin. Arată, că socialismul creștinilor cu al democraților n'au nici un punct comun. — Leo arată ranele și morburile societății de azi, și ca un adevărat medic, varsă balsam vindecător în ranele tuturor, care vrea să se vindece, care aud cuvîntul lui Dumnezeu, și-l ascultă pe el, și intră în biserică. Acesta e singurul liman, care ne poate da în viața această linisce, în cealaltă fericire. — Iată ce papă avem, de aceea, să nu ne mirăm, că de și papa e prinsoner, dar totuși auctoritatea lui crește vădînd cu ochii, cu toată că francmasonii și toți dușmanii bisericii și-au pus caru-n petrii să zdrobescă puterea papii.

Profesorul Prohászka vorbește despre grija ce o poartă Leo față de viața spirituală. Cei care au ascultat vre odată pe omul acesta, în celea externe atât de simplu, își pot face ideile, cu câtă știință, cu câtă dragoste a vorbit despre cel dintâi socialist și ascet. Pornesc de acolo cu viața naturală ne-a dat-o Dumnezeu, cea supranaturală nu ne-a putut-o da de cât numai Dumnezeu. Isus dându-ne-o această, nu ne-a dat-o fie căruia în particular, ci o pus-o într'un basen (biserica), peste care a pus mai mare pe papa. Ca viața spirituală să înflorască avem lipsă de preoțime, după inima lui Christos, carea să fie în clar cu științele de azi, să cunoască spiritul modern, ca să scie, ce se folosescă, cum să aplice știința și grația, ce a dat-o Christos bisericii sale. Acestea le pretinde papa Leo de la preoțime. Dar atîta nu e de ajuns, el

inimă evangheliei să îmbunătățească soarta nefericitorilor Negri; iar prin capitalele și orașele Europei trimite pe Cardinalul Lavignier, apostolul Africii, ca cu cuvîntul puternic și plin de înduioșare să misce inimile celor ce pot ajuta.

Și dacă e tristă soarta Negrilor, nu cu mult e mai puțin tristă, deși în altă direcțiune, soarta Europei civilizate. Căci ea lăpădănd basa creștină a statelor, a introdus sisteme faurite de mintea omenescă, care fiind primite pentru forma-le atragătoare, nimiciră pacea și îndestularea popoarelor. De aci lacrimile multora produse de suferințe, de aci miseria și neîndestularea universală, de aci socialismul și anarchismul. Papa de pe catedra adevărului, de lângă mormîntul corifeului apostolilor, din înălțimea Vaticanului, cu inima săgerîndă privește la durerile omenimei, și ca cel ce e pus să ștergă lacrimile și îndreptă cuvîntul: cătră avuți și săraci, domni și supuși, și prin Enciclicile: *Sapientiae christianae* din 10 Ian. 1890. *Rerum novarum* din 15 Maiu 1891, *Graves de Communi* din 18 Ianuar 1901. etc. spunînd drepturile și datorințele prepușilor și supușilor, avuților și săracilor, arată calea, pe carea se poate mîntui omenimea de relele prezente. Din îngusta-i sîrăcie, pentru că și El trăiesce din mila credincioșilo, ajută pe cât poate pe cei lipsiți. Regulat jertfesc pe fie care an 50.000—100.000 lire pe sama săracilor din Roma, și acum din incidentul îubileului pontifical, la jertfa comună a mai adaus 125.000 L. (*Osservatore Romano* din 20 Febr. 1903.)

Îngrijindu-se de vindecarea suferințelor celor ce s'au depărtat de la Catedra lui

Petru, Leo nu poate să nu se intereseze, de cei ce i-au rămas credincioși. Pentru aceea nu mai puțin de cât prin 12 enciclice arată credincioșilor calea pietății prin un cult special cătră Prea Sfînta Maica Domnului, și prin mulțimea congregațiilor religioase pentru ambe sexele, și pentru toate condițiunile și vrîstele susține spiritul religios în biserică. Dar El care se ocupă cu viața socială de pe toate terenele, nu putea rămănea rece față de *progresul științelor și al artelor*. Pentru aceea i-L vedem amplificînd biblioteca Vaticană, deschidînd arhivele Vaticanului, isvor nesecat pentru istoria tuturor veacurilor și tuturor popoarelor, înființînd în Vatican observatorul meteorologic, și stabilimentul fotografie pentru fotografarea cerului. Înființază institutul Leonin din Anagni și cel Leonian din Roma. Dă impuls și jertfesc pentru promovarea arheologiei creștine, carea să ne arete din catacombe viața și credința străbunilor noștri, și întemeiază fabrica de mosaic.

În multe și multifarile sale griji, părintele creștinătății, nu și-a uitat nici de noi Români gr. cat., care în vastul ocean al catolicismului formăm și noi un picur. *"Țineți în minte și fiți convinși despre aceea, că și preamîntul și binecredinciosului vostru împărat, i-am împărtășit adese ori, că noi purtăm de voi aceeași grije, și nutrim față cu voi aceeași iubire, carea . . . am nutrit-o și purtat-o cu inimă părintescă chiar de la începutul Pontificatului nostru."* Așa a zis papa Leo primului pelegrinagiū român în 3 April 1893. Acestei purtări de grije părintesci avem să-i mulțumim, că ne-a rămas nevătămată iubita

noastră limbă liturgică, atunci când nori negri o amenințau. Îubirii Lui avem să-i ascriem, că în denumirea prepușilor noștri se ține cont de justele dorințe ale poporului.

Iată giganticul papa Leo! El prin al lui auctoritate nu inspiră frică, ci iubire și alipire. Pentru că El e păstorul bisericii, carea a lătit mirăsa lui Christos mai mult de cât ori care altul. El e învățătorul turmelor lui Christos. El e părintele și doftorul omenimei. El e promovătorul pietății. El e părtinitorul științelor și al artelor. Nici o lipsă a reamului omenesc nu a fost, pe carea acest moșneg sfînt de 93 ani să nu o studieze și pentru carea să nu dea medicină corespunzătoare.

De unde i-L și vedem, că El, prin a Lui vață întunecă regimul italian și popoarele în certele lor i-L aleg de *arbitru*, adică să lăgă, că se vor supune într'u toate hotărîrilor Lui. De arbitru fu ales în 1885 de cătră Prusia și Spania în cestiunile insulelor Caroline. De arbitru l'au ales în 1892 Portugalia și Belgia. În certele pentru confiniile din Congo. De arbitru l'au ales republicele Haiti și San-Domingo în 1895, ca El să le hotărască marginile teritoriale.

Iar popoarele creștine, mîndre pe papa lor, cătră fel de fel de pretexte, ca să-i facă sărbătore, și dornici de a-L vedea, se duc din cele patru părți ale lumii peste mări și peste țări, ca să se închine și să potă primi de la El binecuvîntare. Vaticanul de la 1887 încoco a devenit cu adevărat ținta la carea sînt îndreptate privirile tuturor. Vastele lui sale nu mai sînt în stare să cuprindă mulțimea pelegrinilor. E necesară basilica sfîntului Petru, pentru ca zecile de mii de credincioși veniți din

pretinde ca preotul să se sue pe munte cu Iesus și acolo să se roge, să rumpă pânea vieții, să o mănânce el, și să deie și celor incredințați lui. Pe când conduce pe preoți în munte, pe mireni îi conduce Leo XIII. în casa din Nazaret, ca să-l arete ce pace, ce liniște are să domnească în familiile creștine. Papa strânge la peptul său tinerimea, îi arată calea drăpă, pe care să meargă, ca să-și asigure fericirea proprie și a societății.

După acesta vorbește Dedek Crescens despre relația, ce există între papa Leo XIII. și Ungaria. Arată, că Ungurii au motive, cari îi îndemnă să serbeze jubileul acesta, căci au căpătat tare multe binefaceri de la sfântul Scaun Apostolic; în special de la Leo XIII., care s'a bucurat, că ei au ajuns 1000 de ani aici în Europa, și le recomandă, că și mai departe să trălească după principiile religioase adevărate.

Vorbirea de închidere a ținut-o contele Ferdinand Zichy, aprigul conducător al catolicilor. Noi numai atunci vom fi fericiți, dacă trăim conform adevărilor eterne. La acestea ne trage atențiunea Sfântia Sa, ca așa să cultivăm atât științele teologice, cât și cele profane. Acest scop îl are și societatea sfântului Ștefan. Propune să se trimită o adresă de aderință Sfântii Sale, carea să și trimită.

La urmă corul teologilor a cântat imnul papal a lui Thielen.

* * *

Serbarea acesta a fost înainte de amiază. După amiază a serbat junimea universitară catolică astrinsă în jurul steagului sfântului Emeric. Vorbirea a ținut-o deputatul popular Ștefan Rakovszky. Arată interesul ce-l poartă papa Leo XIII, față de societatea omenescă, în special față de

tote părțile vădându-și visul cu ochii să poată vedea pe papa.

Nu e deci mirare, dacă în aceste zile, când papa Leo a împlinit 25 de ani de pontificat, — lucru ce de la sfântul Petru până într'însul numai odată s'a mai verificat, în antecesorul său neuitatul Piu IX — de la răsăritul soarelui până la apus s'a mărit numele lui între popore și în tot locul imnuri de mulțămire se aduc Celui Prea Înalt, și rugăciuni de cerere se varsă la tronul dumnezeirii, ca pe Cel ce cu atâta înțelepciune a condus biserica creștină să-L mai lase încă mulți ani, cărmăciul al năii lui Christos.

Să ne împreunăm deci și noi rugăciunile noastre la rugăciunile lumii, și după ce am mulțumit Domnului pentru binefacerea primită, să-i cerem darul, ca pe Prea fericit Părintele nostru papa Leo, să-L dăruiescă sfintelor sale biserici în pace, întreg, onorat, sănătos, întru zile îndelungate, ca și pe mai departe drept să îndrepteze cuvântul adevărului său.

Atragem atențiunea stimateților nostri cetitori asupra inseratelor noastre, de mare folos pentru unul fie care.

Ungaria. Provocă tinerimea să rămână credincioasă bisericii și să nu cedeze ispitelor francmasonilor, cari nu de aceea îi învidiază pe catolici, fiind că ei nu sînt catolici, căci d'or isvorul grației la noi e nesecat, ci pentru că ei nu sînt atât de nefericiți. A mai vorbit președintele de onoare al societății Glattfelder, vorbind despre mărimea intelectuală și morală a papei Leo XIII.

* * *

Serbările să mai continue, dar putem zice, că acestea d'or societăți au serbat în modul cel mai demn. Puteai ceti bucuria de pe fețele tuturor.

Job.

Corespondințe.

Respuns la „O mică reflexiune.“

Din Câmpie Martie 1903.

»Amicus personae, inimicus causae.«

La corespondința mea publicată în Nr. 6 a. c. al „Unirei“ un confrate subsemnat W. a avut amabilitatea amî face nu „o mică reflexiune,“ după cum zice D-sa, ci un șir de reflexiuni în Nr. 8 al „Unirei“ la cari cu permisiunea On. Red. mă simt dator — în interesul cauzei sulate — a lua din nou condeiul.

Reflexiunile On. W. deja la prima citire fac impresia, că D-sa mai mult ține la onorea și prestigiul confrăților, de cât la interesele vitale ale sfintei biserici și națiunii, fără ca să observe, că prin acesta involuntar se face vinovat de greșala: „amicus personae, inimicus causae“ și fără a ține cont de înprejurarea, că binele public tot de una și între toate înprejurările e de preferit binelui privat, ma de multe ori interesele proprii trebuie jefuite pentru a păstra neștirbite interesele binelui public și nici odată nu e permis contrarul după cum face On. W. — dar să revin.

On. W. la început se încercă să prescrie regulile, sau cum zice D-sa însușirile ce trebuie, să le aibă o corespondință sau polemie, menită pentru marele public. Zic să încercă, căci la adecă nu zice nimic ci se pare, că anume vofesece să ne lase pe noi să deducem la acelea, căci să m'ertete On. W. dar aceea, că „corespondentul său peste tot cel ce discută despre un lucru serios nu-l ertat să presinte lucrul așa, ca să compromită o clasă socială întregă“ — după cum afirmă D-sa — nu poate fi regulă sau condițiune, de care să se țină cont. Eă știu că însușirile indispensabile a unei discuțiuni serioase sînt acestea d'or: sinceritatea și obiectivitatea sau cu alte cuvinte ca lucrul să se spună întru toate așa cum este — bine înțeles fără ca să jignescă bunul simț al orei cui — și să se scrie imparțial, căci ce înțeles ar avea să chemi pe medic la un morbos și să-l areți o simplă rană, fără ca să i-se spuie că rana aceea e o mușcătură veninosă? și-a ajuns prin acesta ceva scop?! Eă cred, că nici chiar Dl W. nu va respunde afirmative. Dacă dar voim sanarea radicală a r'elui, trebuie spus așa cum este. Că va dure pe cel vinovat, sau poate și pe alții, acesta nu ne scusă de a preda lucrul — cum s'ar zice — înmănușat, de nu cumva sîntem conduși singur de mânia de a scrie prin ziare.

Ținându-se deci cont de acestea și în special urmărindu-se scopul de a sana r'el până nu e târziu și prin acesta a folosi întregel societăți, nu înțeleg pentru ce atari casuri nu pot fi obiect de discuție — după cum afirmă mai departe On. W. Și cu toate acestea arpoie zilnic cetim prin ziarele noastre, acum una, acum alta despre cutare, sau cutare preot, ce numai onore nu ne poate face.

Am susținut și eu chiar în aceeași corespondință și susțin și azi, că nu e consult să arunci cu cină în fratele tău. Dar acesta o facem până la un anumit punct, peste care trecând, ni-se împune datorința să dăm r'el pe față, până mai este nădejde de a putea fi delăturat. Aceasta am voit-o eu și nimic mai mult.

Că te-a surprins neplăcut corespondința mea, nu pot de cât să regret, dar crede-me, că nu mai puțin neplăcut m'a surprins pe mine vădând, că fără nici un motiv susții, că corespondința mea „avea coloritul că mai tare vofesece a discredita, de cât a aduce la reson pe cel ce cărarea și-a perdat.“

Ți-ași fi recunoscător, dacă îmi vei arăta nu un șir, ci barem un cuvînt din care ar putea cineva deduce la aserțiunea D-tale.

Apoi prin publicarea atator scăderi detestabile fi linișcit, că nu se compromite statul nostru. Ci cel mult poate fi compromis prin însuși faptul. Iar că la acesta cine poartă vina, va fi de prisos să-ți respund.

Că dreptul canonic arată calea pe care să pot stîrpi atari greșeli o sciam și eu fără ca să mai resfoiesc, după cum me îndrumi D-ta fi convins, că de nu mai mult, cel puțin cât D-ta am învățat și eu. — Am și purces în deplină convingere că un lucru în contra nici unui canon. E drept, că e cam mărișoră dosa, dar nici de cât prea mare în raport cu r'el, căruia i-s'a aplicat.

Afirmă mai departe On. W. că „Unirea“ e cetită de „prietini și neprietini ai preoțimeii noastre.“ Are drept, înse în același timp trebuie să scie, că omeni cu judecată sănătătoasă și discreți — fie ei cât de mari dușmanii ai clerului — dintr'un cas particular nu fac dintr'odată lege generală. Nu aceea arată, că preoțimea întregă suferă de cutare păcat, ci aceea, că între noi se află — durere — și uscături, cari pe ori ce cale trebuie adunate și aruncate în foc până nu e târziu.

Mi-ar părea foarte bine și mie ca nu numai în „Unirea“ ci și în celealalte ziare românești, să nu cetim despre preoțime, de cât fapte mărețe — pe cum cu dreptul s'ar aștepta — dar de așa ceva stăm încă tare departe. Deci nu ne fie rușine, că ni se dau în public faptele, ci mai bine să ne silim a lucra așa, ca să putem da samă ori și cui despre acelea. Nu de judecata omenilor ci mai presus de toate de a lui Dumnezeu să ne temem.

„Crime de aceste să comunică cu preotul mare“ zice mai departe On. W. O sciam bine. Dar n'am făcut-o din două cauze: mai întâiu nu m'am simțit chemat, apoi din considerare față de d'nsul.

Și închee Dl W. „fără indoială păcatele noastre sînt cauza la multele rele, ce

domnese în poporul nostru. A noastre: a preoților și a laicilor."

Adecă la dreptul vorbind On. W. nu aruncă și pe laici lasă-le să fie numai ale noastre. Și iată de ce: e lucru cunoscut, că între preoți și laici, există, între altele și raportul dintre părinte și fiu. Tot așa de evident e, că ce creștere capătă fiul de la părinte, așa va fi el în toată viața sa. De ce dar nu am pute aplica și în cazul de față acest adevăr?! Aș nu de la preot — firesce nu în mod absolut, ci în mare parte — atârna condnita laicilor?! Eă sum om cu puțină praxă, dar destulă ca să pot afirma, că celea mai multe păcate ale laicilor sînt efectele păcatelor noastre. Ce în cas de lipsă ași putea dovedi cu casuri concrete.

Ar fi bine deci să ne vedem mai întâi de ale noastre, după zisa: „Medice cura tenet ipsum“ și să nu mai aruncăm și în cărca altora, căci nouă ne sună adevărul etern: „Vol sînteți lumina lumii, vol sînteți sarea pămîntului.“

Vor fi avînd fără îndoială și laicii păcatele lor, dar una este și rămîne adevăr incontestabil! Că păcatele noastre sînt cauza celor mai multe rele, ce rod la rădăcina vieții noastre bisericese și naționale.

Atîta am mai avut de zis.

—c.—

A P E L.

Pittsburg, Pa, 10 Feb. n. 1903 N.-America.

La Pittsburg și în apropiere ne aflăm peste 200 români. Cu 1 Ianuarie 1903 o parte am format o Reuniune Română. Reuniunea noastră o facem cunoscută sub numele de „Vulturul“ Reuniune Română în America.

Scopul Reuniunii noastre e întemeierea unei Bibliotecii pentru românii aflați aici. Numele de român e puțin cunoscut până acum, iar numărul nostru, care până în prezent a crescut binișor, ne impune a ne arăta pe față sub adevăratul nostru nume. Tricolorul român e merit să fâlfâie în zile de sărbătoare alături de drapelul puternicei republici Americane. Ca să putem fi cât mai des uniți cu alții, Reuniunea va forma cu o parte din membrii un cor și se va pregăti a putea da din când în când câte un concert. Concertul va fi la început (după putere) mai simplu, dar cu timp se va îmbunătăți.

Câte suferințe și greutăți avem de întimpinat zilnic, nu le mai scriem, căci nu ne folosesc la nimic. Fie care am plecat de acasă plini de viață și speranță în viitor. Am trecut oceanul și am ajuns la această țară depărtată. Împrejurările ne-au ajutat pe unii așa, că azi sîntem mulțumiți, că am venit, căci ne-am deprins cu lucru și împrejurările de aicea.

Românii de aicea, mai mult săi mai puțin, soim toți carte. Timp de cetit avem în fie care zi câte nițel. Dar ce să cetim? Cărți românești nu găsim, iar englezesce nu scim toți și chiar dacă am sci, nu voim să nităm românește. Avem abonate patru ziare săptămânale, dar ne e prea puțin, când ne sosesc în o sară le cetim cu anunțuri cu tot.

Puterile noastre, deși unite de astă dată, sînt prea fragede, pentru a ne putea forma o bibliotecă din propriile noastre mijloce. Cu speranța în suflet, că vom

găsi sprijin și inimi generose, facem Apel la națiunea română, la tinerimea română cultă, care scie ce folose aduce cetirea de cărți cu învățături bune, și cerem a ne da mîna de ajutor, pentru a putea păstra și în viitor limba și obiceiurile străbune, cari ne-au fost până acum atât de scumpe. Fie care român e rugat a ne încuraja, donându-ne, ore cari cărți, pe cari dînsul pôte le-a cetit și acum le ține fără a beneficia cineva de ele.

Blașul a fost și este pentru români un centru de porniri, desimțemiute naționale. Apelul nostru la Câmpul Libertății vè anunță esistența unui număr de strănepoți de a lui Traian, cari din cauza greutăților din patrie s'au înstrăinat peste țări și mări.

Azi trebuie să învățăm pe lângă limba maternă o altă limbă, ca să putem lupta mai ușor cu greutățile împrejurărilor. Pentru noi înse limba română e totul, voim a rămîne credincioși și în viitor.

Datați-ne cărți, căci numai cu această armă o vom putea susține. Domnii donatori sînt rugați ași scrie numele pe fila primă a cărții cu acesta ne va înlesni facerea unui registru de donatori.

Cărțile binevoite a le trimite la adm. ziarului Unirea, de unde după ce se va strînge în ore care număr, ni-se vor trimite la America.

Sperînd, că se mai găsește cineva în patrie, cari se va interesa de sôrtea noastră, Vè salutăm cu stimă.

Ilie Mărtin, președinte, Vasile Bozoșanu, vice-președinte, Aurel Lapadatu, secretar, Ioan Bozoșanu, cassar, Dumitru Grapa, controlor, Gligorie Bărtușanu, Nicolae Gergel, Iacob Baciū, Niculae Baciū, Vlăduț Vasilie, Vasilie Braneū, Ștefan Nyerges Irimie Toma, Niculae Boeman, Ioan Onic Varga, Achim Lazar, Zosim Mușol, George Martin, Petru Brodi, Zahariū Andrei George Fleșeriū, Zorie Racoti, Veniamin Muntean, Traian Cioloș, Niculae Todea, Ionita Chețan, Areta Varga, Octavian Lapadatu, Ioan Varga, Iunior, Silviū Nicoră.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Curatoratul bisericesc din parochia gr. cat. T. Silvaș își va ținea de plăcută datorință a aduce și pe acesta cale cea mai ferbinte mulțamită marimimosului binefăcător Ioan Giurgea proprietar în Vezend (diecesa Orădi) carele pătruns de pî simțeminte de religiozitate spre mărirea lui Dumnezeu, din iubire cătră s. maica biserică și multă bunăvoință de neamul său de o credință și de o limbă, la stăruința și îndemnul zelosului preot de acolo On. Ioan Szilagyi, făcînd daruri în sume considerabile la mai multe biserici române, a bine voit a dărui și s. biserică din T.-Silvaș (diecesa Gherle) 1000 adecă una mie corone. Acestă sumă s'a dărui cu anumitul scop, că la timpul său să se folosească numai și numai spre zidirea unei noue biserici, iar până la acel timp banii să se depună la institutul de credit și econ. „Sylvania“ spre fructificare. Părintele îndurării piului dăruior să-l dee resplată și fericirea cea cerescă! Patriciū Lobotiū preot gr. cat. Ioan Supuran curator primar. — Mult Stimatul Domn Gregoriū Simon notariū cercnal a comunei noastre Pánadea, a dărui pe sama sîntei noastre biserici o cădelniță de argint de China suflată cu aur, în preț de 32 cor. pe acest binefăcătorii să-l provadă atot puternicul

Dumnezeu cu cele bune, și se trăiască să mai pôtă face bine pe sama sîntei noastre biserici. Pánade la 29 Ianuar 1903 Ioan Săbădușiū paroch greco-cat.

Sciri personale. Dl Augustin Căliani prof. la gimnasiul nostru, a depus cu deplin succes censura de profesor. — Felicitări! — Dr. Tit Malaiū, a depus la Pesta censura de avocat, iar dl Victor Moldovan, clericic a fost. fiul protopopului nostru din Cărina, a fost promovat la universitatea din Cluș de doctor în științele juridice. Gratulăm!

De la Lugos. În 5 a. l. Ilustr. Sa Dr. D. Radu, episcop, încunjurat de preoțimea curței și protopopul Lugosului a sfințit piatra fundamentală a noului edificiu, destinat pentru cancelaria diecesană. Acest edificiu va fi un frumos monument al jubileului de 50 ani de la înființarea diecesei de Lugos, vestind neobosita activitate a Ilustrului Păstor.

Jubileul ministr. Sturdza. Dl Dimitrie Sturdza, ministru president al României, și-a serbat Marți a 70 aniversare a nașterii. Din acest prilej i s'au făcut forțe frumoșe ovățuiri. Regele i-a adresat o scrisore autografă forțe afectuosă, adaugînd la ea și portretul său în miniatură, împodobit cu petri prețioșe, de asemenea l'au felicitat prin scrisore princesa Maria și micii principii. Prințul Ferdinand s'a prezentat în personă spre a aduce felicitări. Telegrafice l'a urat îndelungă viață Monarchul nostru, apoi Goluchowski și Bülow. Academia română l-a trimis o adresă semnată de toți membrii cari i-s'au prezentat de o delegațiune. Istoriografii l'au predat un album, în semn de distincțiune pentru meritele literari. La teatrul național s'a dat un mare banchet de peste 500 taccamuri în onorea lui, oferindu-i-se din partea partidei liberale statua Vigilantei, operă premiată la esposiția din Paris. Dorim și noi Ilustrului bărbat viață îndelungată pentru binele și fericirea țării sale!

Contra legilor militare. Pe Duminecă era proiectată la Pesta o mare demonstrație din partea partidului Kossuthist. Socialistii au turburat pe demonstrații așa, că afară de câteva ferești sparte, din tot lucrul s'a ales un mare nimic. . .

Rămăs bun. Cu ocaziunea strămutării mele în noua-mi parochie, neputînd conveni cu unul fie carele dintre frații preoți din distr. Reghin și neputîndu-mi lua rămas bun personal, Vè rog pe acesta cale ca se mă scusați. Pretinția și dragostea frățescă arătată din partea voastră față de mine până acum. Vè rog să mi-o păstrați și pe venitor, asigurându-vă în schimb și din parte-mi despre aceeași afecțiune și dragoste frățescă nefățărîtă! Bozișiū. la 8 Martie 1903. Gregoriū Nistor, paroch gr. cat.

Act de recunoștință. În nemărginita durere, cauzată nouă prin trecerea la cele vecinice a bunului și în veci neuitatului nostru tată, respective frate Dr. Daniil P. Barcianu, nenumăratele acte de condolință și pietate, adresate de numeroși prietini și stimători ai decedatului, balsam vindecator s'au fost pentru inimele noastre sdröbite. În neputință de a ne împlini recunoștința și mulțamita cătră fie care în particular, le adresăm tuturor pe acestă cale sincerele noastre mulțamite. Dumnezeu, mîngăitorul tuturor, răsplătască actele creștinesci cu înaltă îndurarea sa. Sibiu, 9 Martie 1903. Jalnica familie.

Necrolog. † Ioan Simoc senior, preot deficiente gr. cat. în Restolțiu-mare a repausat la 6 Martie st. n. 1903 după un morb scurt, împărțit cu ss. sacraminte ale muribunților, în anul al 78-lea al vieții; 52-lea a fericitei Sale căsătorii și al 49-lea al preoției sale. — Ioan Lengyel, preot gr. cat. din Ciglean, după împărțirea cu ss. Sacraminte și-a dat nobilul suflet în mînilor Creatorului!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

EMINESCU și COȘBUC.

— Note comparative. —

(Continuare.)

La urmă ele vedându-l zăpăcit pe bietul flăcăiandru, își mai desfac și sinul, arătându-i comori necunoscute minții lui de copil, făcându-l să-și piardă cu totul sărita.

Cât de reală e cochetăria acestor sirene țărănesci față de copilul sfios, care sub ochii lor crește flăcău întreg de sărutat! Dacă în locul băiețandruului de Vânt ar fi îndrăsnit un flăcău în totă firea să le sărute în fața lumii, cum l'ar fi injurat și l'ar fi împins, cu câtă putere s'ar fi sbătut din brațele lui, jucând ele cu atâta dibăcie rolul de sfioșe și tinerele, neumblate în ale dragostei. Dar așa, că e vorbă de un flăcău-copil, ele se hirjonesc cu el, le place să-l vadă zăpăcit, abia scoțând o vorbă, îl lasă să le cuprindă și rid de stângăcia lui, când el nu cutază să le stringă mai tare. Apoi sînt și mai multe în luncă — bietul băfat era numai singur — și asta le măresce pofta de a se juca cu el. E o răsburare anticipativă acésta, o hîrjonire cu flăcăul-copil, bine știind ele, că îndată ce el va crește, nu-l vor mai pute zăpăci așa ușor, ci ele vor fi cele zăpăcite, ele îl vor pândi diminéța când va ieși cu plugul, ele îl vor aștepta sara în pörtă — și ele vor plânge, când el încredut și consciu de superioritatea lui le va zice:

Cređi de dor că nu mai pot
Și mi-e tēmă tare,
Că me lași cu dor cu tot?
Prea te 'ncređi imi parc,
Spune-mi tu, când te-am rugat
Să 'mpărțim cununa?
Sînt destule fete 'n sat
Și-mi găsesc eū una.

Acest început de dragoste se desvöltă mai departe prin glume.

Ea deschide porțile încet («Calul dracului») și stă abia ivită, zăpăcind pe bietul flăcău care trece pe stradă. El dă să se opréscă, când colo feréstra se deschide și baba iasă la ivelă. Ce să facă bietul flăcău? În speranță, că o să înșele pe babă, o ia pe stradă în jos, fluera nepăsător — dar baba cunosce bine apucăturile estea și nu se mișcă din feréstră. Iar bietul flăcău injură și se cătrăneșce, că

Pentru-o babă 'ncărligată
Pierđi o zi și scapi o fată!

și-și pune în gând, când va pune odată mâna pe babă, s'o dea în riū de pe puncte.

Altă dată flăcăul se plânge («Rea de plată») că întelnindu-o venind de la móră bun de inimă cum era — i s'a făcut milă, vedându-o că nu pôte ridica sacul. Se oferă să-l ducă el »pe plată«. Galant din fire, el nu cere plata înainte, ci numai la calea jumătate: trei sărutări. Dar fata stă și se socóte, îi spune că prea e scump, cu două se învoiesce, unul îl și dă, iar cu cel alalt rămâne datóre pe inserat. Cunósce bietul flăcău felul ásta de promisiuni, de aceea ne și spune, că n'are să mai vadă sărutul acela —

Și iată-me sêracul
Să-î duc o poștă sacul
P'un singur sărutat!

Altă dată o găsesce în prun («Scara»). Iute îi ia scara, ea începe să-l injure: »Ce, ești nebun? Pune scara!« Acum că o avea prinsă, nu se mai înduplecă flăcăul nostru așa ușor, și nu-î pune scara, până ea nu se învoeșce să-l sărute de atâtea ori, căți fuștei sînt la scară. »Unsprezece« spune ea (de și erau doisprezece!) și el o crede, pune scara și își ia plata.

Nu știu cum, dar mie-mi place
Să sărut, așa sînt eū!
Ori ce-ați face,
Dór e dat de Dumnezeu!

Și așa din vorbă în vorbă, din glumă în glumă, flăcăul nost se pomenește de odată zăpăcit și incurcat. Nu mai e zăpăcêla ușóră a flăcăului-copil din »Vântul«, ci este dragostea însași, de care flăcăul cel mândru își dă seamă cu un fel de necaz.

Ea rîde 'n plânsul meū, dar ea atâta șcie.
Eū știu: Mi-e dragă și n'ași vrea să-mi fie
dragă,

Dar dragă dacă nu mi-ar fi, ași vrea să-mi fie.

Și iarăși:

Cu ochi frumoși, cu piept rotund, așa șglobie,
Tu Dómne, ai făcut-o numai ca să mintă
Și numai ca să-mi faci năcazurî mie.

Rada e cea mai frumoasă fată în sat («Rada»). Coșbuc nu ar fi putut cânta mai genial frumșeța Radei, de cât prin acésta strofă:

De-o 'ntêlnesc în drum bêtănii,
Ei fac pod cu palma mâni
Peste ochii slabi s'o vadă:
„Draga moșului tu Radă!”
Și uimiți de fata Dochii,
O desmiardă și când plécă,
Uméđi aū de lacrămi ochii

Ce adânc ne emoționéază bêtăniile aceștia, cari se uită uimiți la Rada cea frumoasă! Își aduc aminte de tinereța lor când o ved, ochii li se umplu de lacrimi și coplesii de nesfêrșita jale, vorba li se opresce în gât, ar avea să-î spună ceva și nu pot, abia își descarcă emoția, desmerdându-o ca pe un copil, în patru cuvinte:

»Draga moșului, tu Radă!«

Involuntar ne vin în minte bêtăniile din Troia¹⁾ cari vedend pe frumoșa Elenă la porțile skeiane se șoptesc între dênșii: »Zeū nu e mirare, că pentru o ast fel de femeie, Troienii și Achaii, sufer primejdiile atât de îndelungate!«

E interesant cum Lessing în »Laokoon« caracteriséază aceste șire din Omer:

»Zeuxis a pictat pe Elena și de desuptul icónei a pus cuvintele bêtănilor Troienii. . . Omer, care intenționat renunță la descrierea aménunțită a grațiilor trupesci și care abia ne spune, că Elena avea brațe albe și pêr frumos; tocmai el ne dă o impresie atât de puternică despre frumșeța, în cât întrece tot ce arta intenționat ar putea produce. . . . Său pôte lăuda cineva în colorii mai vii frumșeța, de cât spunend prin rostul bêtănilor cumpești, că pentru o ast fel de femeie vrednic este să porți rêsboi, rêsboi care cere atâta sânge și atâtea lacrimi«. . .

¹⁾ Iliada, Cântul III. v. 157 și următoarele.

Că Menelaos a luat armele, ca să-și recăștigel nevasta, că Agamenon frate-seū, Achil, Ulisse și chiar bêtăranul Nestor îi sar într'ajutor, asta e fôrte resonabil. Era pentru dênșii — ca să folosim un termen neclasic — chestie de onóre.

Până aici nici nu ne gândim la frumșeța Elenei — mai curend la perfidia ei — ci numai la un meritat revanche. Dar când bêtăranii din Troia, după atâtea primejdiile ce înduraseră din pricina acesteii femeii, vin și ne spun, că pentru o ast fel de femeie chiar și ei înțeleg rêsboiul — mai mult ca ori când ni se sugerează ideea, că Elena a trebuit să fie minune de frumoasă.

Tot ast fel Coșbuc nu ne-a lăudat în destul pe Rada, când ne spune că pentru un rîs al ei se cêrtă feciorii la joc, și se iaū la trânteli. Dar când ne spune, că bêtăranii se opresc uimiți în fața ei, că li se umeđesc ochii privindu-o — este supremul elogiū, ce un poet îl pôte da unei fete frumoșe.

Și Rada, care pôte scóte satul întreg din sărite, se teme totuși de cineva și nóptea nu pôte să dórma, când se gândeșce, că pôte să-î piardă cumva pe el — pe Vladu.

Si la urma urmei, Vladu e vrednic de dragostea celei mai frumoșe fete, căci dragostea lui e atât de intensivă.

Ea e săracă și el nu vrea să șcie de frații lui, cari vor să-î lege de cap o urită cu avere. («Numai una!»)

Așa seracă cum e ea
Ași vrea s-o iaū! Atât ași vrea,
Dar ómeni rei din lumea rea
Îmi tot închid cărarea.

Cum să nu-î aibă Rada drag, când el se ia cu totă lumea de piept, când e vorbă de dênșea?

Mi-e dragă una și-î a mea,
De cât să me desbar de ea,
Mai bine-aprind tot satul!

Când Vladu trebuie să plece la óste («Recrutul») cu câtă gingășie concrede fata pretinului seū de cruce. Să-î pórte grija, să nu o jóce alți feciori la horă. — De-a veda pe cineva, pe la ei, în fapt de seară, sugrumé-l, căci el va merge la judecată și pe el să-î bată Dumnezeu!

Pórtă-î grija! Tot a mea
S'o găsesc, tot dor să-mi pórte,
Dar de nu-î pázi-o bine,
Ți-ai găsît dușman în mine,
Căci fac mórte
Pentru ea!

Câtă vieță, câtă putere în dragostea acestui flăcău, care se ia de piept cu totă lumea și e în stare să sugrume pe ori cine ar cuteza să-î fure drăguța!

Cât de palidă și fără vieță e revolta pasivă a lui Eminescu din »Satira a patra«, când el degeră de frig la pórta iubitiei, în vreme ce »ea zimbescce tuturora cu gândirea ei ușóră« . . .

(Va urma.)

Al. Ciura.

„Fragmente din istoria bisericească
a Românilor de Non quis,
sed quid.“

Acesta este titlul unei serie de articoli, ce au început a apărea în „Telegraful Român“ din Sibiu, numărul 22 de la 10 Martie 1903.

„Articolii sînt scriși — zice redacțiunea Telegrafului în notă — de un venerabil scriitor din pleiada vechiă, ale cărui merite pe terenul literaturii istorice sînt de mult recunoscute. Are deci competența de a vorbi în cauză.“

Că scriitorul articolelor din cestiune este din pleiada „vechiă“, se vede din slăbiciunea judecării, cu care tratăză cestiunile, de cari s'a apucat, pe cum și din împrejurarrea, că nu se mai numește „quis“ adevărată persoană sau ființă însușită, ci numai „quid“, adevărat obiect neînsușit. Că are merite pe terenul literaturii istorice, este nu numai adevărat, ci și recunoscem, că are merite și pe alte terene literare și anume pe terenul literaturii pornografice, scrise în versuri, pe cum se poate vedea din făimosa lui operă publicată sub titlul „Dintre imitațiunile lui Ion de la Buceci“, și numai atîta adaugem de la noi, că meritele lui pe terenul literaturii istorice, sînt egale cu acelea de pe terenul literaturii poetice. Că pentru acestea el este venerabil înaintea domnilor de la „Telegraful Român“, ni se pare lucru foarte firesc. Iar „competența lui de a vorbi în cauză“ o vom vedea îndată.

Într'un stil vrednic de imitațiunile pornografice se năpustesc de „quid“ asupra istoriografilor N. Iorga și Dr. Aug. Bunea, pentru că acestia n'au urmat calea neadevărurilor sistematice, susținute de d-sa într'un miserabil capitol, publicat de frate-seu în fruntea opului „Mitropolia Românilor ortodoci din Ungaria și Transilvania.“ Apoi se apucă d-sa a resuscita erorile îngropate prin cei doi istoriografi, de a căror păreri frate-seu nici n'a voit să țină seama, când în „Enciclopedia Română“, la articolul „ortodoxă“ (biserica), a reeditat sistemul cel vechiu de minciună și neadevăr, cu privire la „mitropolia“ Belgradului.

Este departe de noi gândul de a releva toate dovețile de rea credință și de ignoranță, ce le găsim într'un singur „fragment“, al dlui „quid“, căci cine să-și perdă timpul cu aberațiunile unui om, care ca să potă înoda două trei vorbe fără rost atribue dlor Iorga și Bunea aserțiunii, cari în scrierile lor nicăiri nu se găsesc.

Mai departe, fiind foia noastră în prima linie bisericească și neavînd spaț suficient, vom trata numai cestiunile de istorie bisericească, și numai pe cele mai de căpetenie.

Domnul „quid“ citează mai întâiu aceste cuvinte din tractatul încheiat la 20 Mai 1595 între Sigismund Bathori și Mihaiu Viteazul: „Omnes etiam Ecclesiae Valachicales in ditionibus Suae Serenitatis existentes erunt sub jurisdictione vel dispositione Archi-Episcopi Tergovistiensis juxta Ecclesiastici juris et ordinis illius Regni dispositionem, proventusque suos solitos et ordinarios percipere poterunt“, și apoi susține, că în acest pasagiū nu este vorba despre bisericile romănesci din Ardeal, ci este vorba despre autonomia bisericii din Muntenia, pentru că sub cuvinte

tele „illius regni“ nu se pôte înțelege de cât „regnum transalpinense“, în care Mihaiu viteazul în virtutea tractatului citat ajunsese un simplu locotiitor alui Sigismund Băthori.

Noi din contră susținem, că în pasagiul citat este vorba numai de bisericile romănesci din Transilvania, pentru că:

1. Autonomia bisericii din Muntenia era asigurată prin pasagiul, care precede imediat: „Universum ordinem ecclesiasticum et monachicum sive calugarorum serenitas sua relinquet in antiquo usu et consuetudine, ritu, ceremoniis et libertate ipsorum, qui solitos etiam suos proventus libere percipere poterunt“, și ast fel nu era lipsă să se mai asigure și prin alt pasagiū.

2. Nimenea nu trăgea la îndoelă nici nu împedea jurisdicțiunea arhiepiscopului din Tergoviște asupra bisericilor din Muntenia, și prin urmare nu era lipsă să fie asigurată. Din contra în Ardeal episcopii romănesci încă de pe la 1572 începură a se sfinți la Sêrbi în Ipek și ast fel a nu mai recunósce jurisdicțiunea arhiepiscopului din Tergoviște.

3. Este evident că cuvintele fórte clare „omnes etiam Ecclesiae Valachicales in ditionibus suae Serenitatis existentes“ nu pot fi înțelese de cât despre bisericile romănesci (valache) cari se află în posesiunile supuse nemijlocit lui Sigismund Bathori, pentru că titlul de „Serenitas“ în sensul tractatului compete numai lui Sigismund, iar nu și lui Mihaiu, care are titlu de „Magnificus et Spectabilis.“ Apoi cuvintul „ditio“ însemnăză posesiune supusă nemijlocit sub puterea și judicatura cuiva, pe când în țara romănescă, în virtutea tractatului, Sigismund nu putea să exerciteze puterea sa, de cât mijlocit prin voivodul locotiitor Mihaiu, iar judicatura avea să o exerciteze voivodul cu 12 boieri.

4. Cuvintele „illius Regni“ se pot înțelege și despre „regnum Transylvaniae“, pentru că în tractat se amintesc trei regate: al Transilvaniei, Moldovei și Valachiei Transalpine „regnum Transsylvaniae, Moldaviae, Valachiae Transalpinae.“ Tot în acel tractat întîmpinăm regatul Transilvaniei și singur: „quotiescunque per serenissimum principem nostrum in Regno suae Serenitatis Transylvaniae comitia indicentur.“ Așa dar sub cuvintele „illius Regni“ se pôte, ba chiar trebuie să se înțelgă regatul Transilvaniei, fiind că se pun imediat după posesiunile supuse nemijlocit lui Sigismund Băthori, cari posesiuni nu pot fi altele, de cât cele din Ardeal. Dar chiar și când cuvintele „illius Regni“ ar fi de a se înțelege despre regatul Transalpinei (Munteniei), sensul pasagiului din cestiune tot nu ar putea fi altul, de cât acela, că bisericile din posesiunile supuse nemijlocit lui Sigismund Băthori, adevărat din Transilvania, au să stea sub jurisdicțiunea și dispunerea arhiepiscopului din Tergoviște după rînduiala dreptului bisericesc și întocmirea Țării-romănesci, fiind cunoscut aceea, că mitropolii țării romănesci tot de una s'au considerat drept arhiepiscopi ai „vlădicilor“ din Ardeal, respective din Bêlgrad.

Le-am analizat și le-am explicat acestea ca la nisce prunci, ca să le pricépă și bêtânul „quid“, și ca să vadă, că la 1595 nu exista în Transilvania nici o mitropolie romănescă în înțelesul canonic al cuvintului, căci dacă ar fi existat, bisericile din Tran-

silvania n'ar fi fost supuse jurisdicțiunii mitropolitului din Tergoviște.

Domnul „quid“ nu vrea să recunósca, că Mihaiu Vitezul ar fi zidit catedrala și mănăstirea din Bêlgrad, căci zice d-sa „Mihaiu Vitezul devenise domn peste Ardeal numai după debelarea lui Andreiu Băthori, la Șelinber lângă Sibiu în 28 Octobrie 1599, pe când înainte de aceea el era numai aliatul lui Sigismund Băthori, prin urmare el nu putea din propria putere să dispună ceva în Ardeal fără favoarea lui Sigismund și cu atît mai puțin a funda metropolii și a denumi metropolii în Alba-Iulia.“ Iar mai jos: „Pe când a întrat Mihaiu Vitezul, ca cuceritor în Alba-Iulia la anul 1599 mănăstirea și catedrala cea nouă era gata și isprăvită, în cât nu mai avea lipsă să mai facă și el altar.“

Argumentarea acésta atîta ajunge, cât ar ajunge d. e. argumentarea absurdă: Neagoe Basarab n'a stăpănit nici odată Ardealul, prin urmare n'a zidit biserica sfintului Nicolae din Brașov, ori Constantin Brancoveanu n'a întrat nici odată triumfător în Ardeal, prin urmare n'a zidit biserica sfintului Nicolae din Făgăraș.

În scrierea d-lui Dr. A. Bunea „Vechile Episcopii“ sînt arătate tôte împrejurările, între cari s'a întemeiat episcopia Belgradului, care numai per abusum s'a numit „mitropolie“ cu tôte acestea voim să arătăm și mai de aproape, cu câtă ignoranță s'a apucă dl „quid“ de istorie.

Deja Șincai ne vorbește despre „Mitropolia de la Belgrad cu biserica cea de Mihaiu Voda cel vitez pe la anul 1600 făcută.“¹⁾ Noi înse nu ne mulțumim cu atîta și vrem să dovedim cu mărturii contimporane, că Mihaiu a zidit mănăstirea din Belgrad, numită „mitropolie.“

Episcopul romano-catolic transilvan Dimitrie Napragy, care a trăit la curtea lui Sigismund Băthory, și a lui Mihaiu Vitezul în Belgrad, și pe cere dl „quid“ tot din ignoranță îl confundă cu un arhieru neunit Dimitrie, despre care nu există nici un document, că ar fi fost adus de Mihaiu în Ardeal, ne spune în raportul său din 1602 adresat împêratului Rudolf II: „Atque imprimis Alba-Iuliae princeps Sigismundus, in gratam Michaelis Voivodae . . . monasterium in colle penes civitatem sumptibus Michaelis extruipermiserat, praediisque donaverat,“ iar mai jos: „Mihael quoque Vaivoda. — sub pallio devotionis illud Monasterium erexerat.“²⁾

Așa dară este adevărat, că Sigismund Băthori a permis lui Mihaiu Vitezul, înainte de ce acesta ar fi întrat triumfător în Ardeal, să zidescă „mitropolia“ sau mănăstirea, reședinț a episcopilor din Belgrad pe cheltuiéla sa (alui Mihaiu Vitezul.)

Asemenea este adevărat din cuvintele citate ceea ce susține dl Bunea în „Vechile Episcopii“, că Sigismund iar nu Mihaiu, pe cum citează din rēutate cu totul întors dl „quid“, a înzestrat „mitropolia“ sau mănăstirea din cestiune cu moșii, și fiind că este știut din viața episcopilor Klein și Aron, scrise tot de domnul Bunea, că „mitropolia“ Belgradului și după unire a avut o moșie la Orda din timpuri vechi, d-sa a putut afirma cu probalitate, că moșia, cu

¹⁾ Chr. a. 1715.

²⁾ Hurmuzaki, Documente IV. p. 287.

care Sigismund a înzestrat „mitropolia“ din Belgrad, a fost cea din Orda.

Domnul „quid“ susține, că Ioan de la Prislop nu este cel dintâiu mitropolit, recte episcop în Belgrad, care s'a așezat în acest oraș după zidirea mănăstirii prin Mihaiu Vitezul, și afirmă acest neadevăr în contra tuturor documentelor.

Pomelnicul „mitropolitilor“ Belgradului, publicat de dl N. Densușianu¹⁾ dar mai virtos cel publicat de dl N. Jorga²⁾ ne spune limpede de oparte despre Mihaiu Vitezul, că „acesta a făcut Sfânta Mitropolia Belgradului,“ cari cuvinte vor rușina pentru vecie pe dl „quid,“ iar de altă parte ne indică apriat, că cel dintâiu „arhiepiscop“ (mitropolit) al Belgradului a fost Ioan, care combinat cu următorii lui nu pôte fi de cât Ioan de la Prislop.

Domnul „quid“ ca să pôtă dovedi, că Mihaiu Vitezul n'a avut nici o înrîurintă asupra înființării Mitropoliei din Belgrad, trage la îndoială, că acest voivod ar fi dat lui Ioan de la Prislop o cârje de argint. Dar înzădar se îndoiesce despre acesta, căci însuși Cipariu a vădut cârja și a cetit pe ea textul tăiat, că a fost donată de Mihaiu Vitezul lui Ioan de la Prislop.³⁾

Este deci evident, că înainte de Mihaiu vitezul n'a existat „mitropolia“ din Belgrad, și că cel dintâiu episcop al ei este Ioan de la Prislop, care s'a așezat aci de odată cu intrarea lui Mihaiu în Belgrad.

Cu acestea am fi terminat cu „fragmentul“ I al dlui „quid“. Trebuie însă să constatăm, că o eróre totuși a descoperit și d-sa în cartea dlui Bunea despre „Vechile Episcopii“ și anume că nu Ștefan, ci Andrei Báthori a fost învins de Mihai la Șelimber. Este adevărat, numai cât și orbul putea vedea, că aci este o simplă eróre de tipariu, trecută cu vederea la corectură.

În fragmentul II. tipărit în nrul 23 al „Telegrafului“, grație studiilor și descoperirilor făcute de dl Jorga și Bunea, dl „quid“ este în fericita pozițiune de a constata și el esistența unor „mitropolii,“ și episcopi despre cari însă el nu pricepe, că pentru ce se numia „mitropolii,“ când erau numai simplii episcopi, deși este lămurită această cesțiune până la evidență în scrierea dlui Bunea „Vechile Episcopii“ și de aceea nu mai insistăm asupra ei, ci vom releva unele eróri intenționate, cu cari dl „quid,“ amăgesce lumea.

Zice d-sa, că există un diptich al „mitropolitilor de Alba-Iulia, ce se suie până la anul 1348.“

Acosta nu este adevărat, pe cum se pôte convinge ori cine din diptichurile său pomelnicele tipărite de dnii Densușan și Jorga, ci există numai „o serie cronologică“ de arhiepiscopi de Belgrad făurită de S. Clain și tipărită de Cipariu⁴⁾ care ca om prudent nu-i dă nici un creșământ, pentru că aceea nu se razimă pe nici un document.

Dl Bunea în „Vechile Episcopii“ pag. 3 a zis: „La 1391 voievozii din Maramureș Baliță și Drag întemeiază și înzestreză mănăstirea sfântului Mihail din Peri. Ei nu cer încuviințarea acestui lucru de la vre un arhieru din Transilvania, ori Ungaria, ci de

la patriarhul Antonie din Constantinopol, ceea ce nu s'ar fi întemplat dacă Românii din Ungaria și Transilvania ar fi avut pe atunci o ierarhie bisericească cu Mitropolit în Alba-Iulia, ori aiera în Transilvania și Ungaria.“

Ascultați acum cum citază dl „quid“ cuvintele dlui Bunea: „Și cu tôte acestea heterodoxii nostri aș aflat și în contra acestui document prețios obiecțiunea, că un patriarh cu numele Antonie pe la anul 1391 probabil n'a existat.“

Cetind aceste cuvinte și asemănându-le cu ale dlui Bunea, și-se pare, că dl „quid“ nu scrie, ci aiurază, de cumva nu a scris așa creșând, că pentru cetitorii „Telegrafului“ și ast fel de argumentări stupide și reuțăcioșe sînt „competență de a vorbi în cauză.“

Este de sine înțeles, că în documentul patriarhului Antonie, dl „quid“, halucinând, vede o dovadă despre „legătura ierarhică la Românii din evul mediu, începând de la Egumeni, Episcopi și Arhiepiscopi până la patriarhi,“ pe când tótă chestia, în loc să aibă a face cu episcopi și arhiepiscopi din Transilvania și Ungaria, se reduce la instituirea unui egumen (*ἡγεμον*) prin patriarhul Antonie, care tocmai fiind că Românii nu aveau episcopi în țară, a investit pe egumenul Pachomie cu putere quasi-episcopescă, și ca să arete, că egumenul nu este supus altuia, afară de patriarhul, l'a numit nu numai egumen, ci și exarch (*ἑξαρχος*) și l'a investit cu dreptul de stavropigie.¹⁾

În scrierea sa Vechile Episcopii (p. 2) dl Bunea a arătat lămurit, că în documentul lui Matia Corvinul din 1479 sub mitropolitul „Iovanichik Nándor-albensis“ este de a se înțelege Ioanițiu mitropolitul Belgradului Sârbiei. Dl „quid“ fără a puté resturna un singur argument adus de dl Bunea, scrie fără nici un temei istoric următoarele: „După invasiunea lui Mohamed II în anul 1458 Sârbia devenise cu totul provincie turcescă și sute de mii de Sârbi, parte emigrară parte cădură în servitute și numai era vorbă de o stăpânire Sârbescă, nici de un mitropolit sârbesc Ioaniție sau Ioanychik în Belgradul Sârbesc sau în Ipec, care să stăpânescă peste bisericile române din Marmacia sau din Ardeal.“

Bietul bētrân „quid“ iarăși orbecă în întunec. Este cunoscut, că Turcii în țările ocupate de ei în peninsula balcanică nicăiri n'au cassat episcopii creștinilor. Afară de aceea Belgradul Sârbiei era în 1479 în posesiunea Ungurilor, nu a Turcilor, iar patriarhia din Ipec a existat până la 1690, când patriarhul ei Arseniu Cernoievici s'a mutat cu 36.000 familii Sârbesci pe teritoriul Ungariei.

În documentul lui Vladislav din 1494 nu e vorba de „Arhiepiscop de Transilvania“ adecă de un arhiepiscop român din Transilvania, cum crede dl „quid,“ căci numai în copia publicată de Maior este scris Transilvania, pe când episcopul catolic Battyán, care a avut înaintea sa originalul din archiva episcopiei sale, a cetit și tipărit: Arhiepiscopo de Transalpina“, adecă din țara Românescă.

Este deci evident, că de o mitropolie românescă până la Mihaiu Vitezul nu pôte fi vorba, iar acea „mitropolie,“ pe cum s'a

dovedit până la evidență în scrierea d-lui Bunea „Vechile Episcopii,“ a fost proprie o simplă episcopie.

Dar să mai aducem, câteva dovezi despre ignoranța dlui „quid“ în cesțiunile de istorie bisericească.

Dl „quid“ se provocă la Cedren și Zonara, pe cari dsa nu ia cetit nici odată, spre a dovedi, că la 947 „principele Ardealului Iuliu (Gyula) botezându-se în Constantinopol, a adus de acolo pe Ieroteiu de episcop, care reședend lângă principele în capitala Alba-Iulia, a devenit primul mitropolit al Ardealului.“

Ei bine! Scriitorii bizantini Constantin Porfirogenitul, Scylitzes, Cedren și Zonara nu știu nimic de născocitura domnului „quid.“ Ei vorbesc despre doi principii magiari Tebeles (alias Gylas) și Bultsu (alias Bolosudes) și spun, că patriarhul Teofilact pe Ieroteiu l'a pus episcop nu al Ardealului, ori al Belgradului, ci al Ungariei (Turcia, cum se numia pe atunci țara ungură). Dar născocitura dlui „quid“ este imposibilă și din motivul, că după cercetările cele mai noue, de cari un bētrîn „venerabil“ nu este dator a ține sama, Ardélul nici nu era ocupat de Unguri la 947, iar Belgradul din nenorocire a devenit capitală de țară și reședință de principii numai la 1556, când regina Isabella cu fiul său Sigismund Zápolya s'a așezat în reședința episcopului catolic din Belgrad (A. Iulia) isgonit din țară.

„Competența“ dlui „quid“ își ajunge culmea, când din epistolele papilor din secul al 13 și 14 vrea să dovedescă existența unor episcopi în Ardeal și Ungaria, pe când cei ce vor ceti acele documente în colecțiunea lui Hurmuzaki, se vor convinge, că într'insele este vorba tocmai de stăruința unor papi de a înființa episcopii pentru Români, ceea ce nu s'ar fi întemplat, dacă Românii le-ar fi avut, încă de pe atunci.

Nu putem înse trece cu vederea credința rea, cu care dl „quid“ afirmă, că „Papa Inocențiu III. la anul 1206 (recte 1205) provocă pe arhiepiscopul de Caloce să ocupe episcopatul grecesc din Belenes,“ pe când acolo este vorba, nu de Beiuș, pe cum le-a plăcut multora a crede, ci de un episcopat din țara fiilor lui Beleknes (quidam episcopatus in terra filiorum Beleknes (nu Belenese) consistit),“ care a putut fi undeva în apropiere de episcopia Calocei, între Dunăre și Tisa, iar nu pe dominiul episcopului latin din Oradea-mare, căci atunci papa s'ar fi adresat cătră episcopul din Orade, iar nu cătră arhiepiscopul din Caloce.

Vom vedé, dacă venerabilul își va mai continua imposturile bizantine. Dacă da, îl vom demasca după vrednicia, sau, mai bine zicend, nevrednicia lui.

Aliquis.

Posta „Unirii“.

Am primit și achităm abonamentul de la: *Sura mică* pe 1899 și 1900. Promisiunea o primim. *Cichindeal* pe 1903 sem. 1. *Breb* pe 1903. *Călinesci* pe 1903 sem. 1. Numele s'a schimbat. *Ileni* pe 1903. *Cernesci* pe 1898. Primim după cum promiteți, numai să nu ne uitați, căci avem marfă lipse. *Archiud* pe 1899 până la finea an. 1902.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

¹⁾ Analele Ac. Rom. ser. II. t. II. 192.

²⁾ Studii și documente IV. pag. 66-7.

³⁾ Acte și fragm. p. XIV.

⁴⁾ Acte și fragm. p. XIII.

¹⁾ Acta Patriarch. Const. II. pag. 528-532.

AŪ APĂRUT:

(18) 8-3

NOVELE TOMUL I. de Vasile Ranta-Buticescu**CUPRINSUL:**

1. Dragostea unchiaşului.	6. Sore cu plóie.	11. Florile codrului.
2. Parola lui Ali Musta.	7. Flori de munte.	12. Regina balului.
3. Piatra Dochiei.	8. Bombóne.	13. Dracul.
4. Costica.	9. Soţia ostaşului.	14. Presentul mătuşii
5. Florile dragostei.	10. Tinereţe-Nebuneţe.	15. Pentru plăceri.

Preţul unui exemplar spedit franco e 1 cor. 80 fileri.

Se pot procura de la Tipografia „Aurora“ din Gherla (Szamosujvár) şi de la toate librăriile mai cunoscuté din patrie.

Intreprindere de transportarea şi înmăgăzinarea mobilelor.

ZORN MÓR

BUDAPESTA,

VII. ker., Erzsébet-körút 21. szám.

Primirea transporturilor de mobile în caré de transport patent ces. reg. lucrate după model francez, parchetate complet şi închise, pentru toate localităţile din ţară şi străinătate.

TELEFON. Adresa telegrafică: ZORN MÓR, BUDAPEST. TELEFON.

Transporturi de mobile pe tren şi pe corăbi, fără întrerupere, cu cruţarea speselor de pachetat.

Inmagazinarea mobilelor

în magazine cu totul uscate şi acomodate, pe lângă responsabilitate.

Representanţi în toate oraşele mai mari din ţară şi străinătate.

(9) 7-52

Timbalele mele aŭ fost decorate la esoposiţia milenară.

Timbale de salon

cu pedal, castanii, negre, cu o rezonanţă foarte tare şi plăcută, de o construcţie bună, cu garanţă de trei ani. Preţul de pravălie 150 floreni, ér la mine se pot căpéta cu 75 floreni. Daŭ instrucţie deplină pentru 8 fl. la lună.

Prescurant trimit gratuit.

JEGESI GÉZA

măiestru de timbale diplomat şi inventatorul timbalei „Coróna de fier“.

BUDAPEST, VII., Nefelejts-utca 43. szám.

(10) 7-52

Bani mijlocesc mai ieftin, mai discret, și mai iute:

Ofițerilor, oficianților privați și de stat, industriașilor, negustorilor și persoanelor apte de credit.

==== Pe lângă replătire avantajoasă ====

Pe căsi, pământuri, realități, mijlocesc în locul prim al doilea și chiar și al treilea împrumuturi de amortizațiune cu 4 1/2 și 5 %.

Conversiunile cele mai complicate le mijlocesc iute, pe lângă remunerare ulterioară.

Câștig informațiunii industriale și comerciale de natura cea mai discretă din toate părțile țării, și în sfârșit,

cauzele de tranșare ale comercianților necapabili de a plăti le descurc cu pricepere și mare grijă.

==== Pentru răspuns e de a se aclude marcă. ====

SZENES A.

Cancelarie de informații și tranșării comerciale.

BUDAPEST, VII. Erzsébet körút 22, 1/12.

(7) 7-52

==== Numărul patentei 16.794. ====

Carol Beck

pregătitor de ventilatoare patentate pentru ferestă.

BUDAPEST, VIII, József-utoza 14.

În atenția directorilor de școală!

6000 de bucăți sunt deja în folosință!

Pentru luarea măsurii, mă rog să vă adresați mie.

Nu sci nime ce-î sănătatea!!

și care ne-o putem păstra numai pe lângă ventilație potrivită.

Ventilatorul aflat și patentat de cătră Carol Beck este fabricațiune magiară, care întrece toate ventilatoarele din străinătate, atât în ce privește scopul, cât și bunătatea. Din punct de vedere sanitar, curentul e deschis prin apertura de 45 %. Se pot aplica la toate ferestile. Am foarte multe scrisori de recunoștință, cari dovedesc, că publicul e deplin mulțumit.

Prețurile ventilatoarelor:

Cel mai mare și mai greu, cu decorațiune.	C. 25.—
Pentru ferestă comune, școli, institute și locuințe private	„ 13.—
Pentru ferestă mai ușoare și mai simple	„ 9.—
Ferestă de Closett	„ 7-60

Preliminar de spese gratuit:

Ventilatoarele mele se folosesc în următoarele locuri mai renumite. Casina Națională magiară, Ministeriul de comerț, Gimnasiul reformat, Ludoviceul, Școlile elementare de stat din Kispest și în mai multe spitale și școli din capitală și provincă, dovedindu-se de foarte bune.

Comandele atât în loc, cât și în provincă se efectuează foarte prompt și foarte repede.